

עופר אדרת

על אחד הקירות בגלריה "מינינוטאור" ברחוב בן יהודה בתל אביב נתלה בשבוע שעבר ריי שום עיפרון על נייר שבו נראית מפה עם כתובות של כמה אתרים במקסיקו. אחד מהם הוא תחנת משטרה. המינינוטאור יכול להבין למה התכוון המשורר בעבודה נטולת השם מ-1982. לעזרתו נחלץ הגלריסט בנואה ספירו, בעלי הגלריה האחות "מינוטאור" בפאריס, שמספר כי המפה מתארת את המיקומות שבהם הצייר ז'אן-מישל בסקיאט קנה סמים. בסקיאט היה אמן גרפיטי שעיבד ברחובות ניו יורק בשנות ה-80. בגיל 20 הוא היה אחד הכוכבים הגדולים בשמי האמנות של ניו יורק. כשהיה בן 25 מכר עבודות במיליוני דולרים. בגיל 28 הוא מת ממנת יתר. כיום הציורים שלו מוצגים במוזיאונים נבחרים.

כשספירו נשאל למה בחר דווקא ברישום הזניח הזה מבין היצירות של בסקיאט, הוא אומר כי "רצינו להביא לתערוכה שמות של אנשים חשובים, אבל לא להראות בהכרח את מה שהפך אותם לאמנים מפורסמים ומסחריים, אלא לזוץ קצת הצדה ולספר את ההיסטוריה שלהם".

בשבוע שעבר נפתחה בגלריה התל אביבית התערוכה החרשה "מומנטום". עבודתו של בסקיאט מוצגת שם לצד כ-70 עבודות של 45 אמנים אחרים - ישראלים ובינלאומיים - ממאה השנים האחרונות. מוצגות שם עבודות פיגורטיביות לצד אמנות מופשטת, צילום לצד רישום, קולאז' לצד ציור, אמנות מודרנית לצד עכשווית, עבודות של אמנים שנוי לרו בסוף המאה הקודמת באירופה וכבר אינם בחיים לצד עבודות של אמנים ישראלים צעירים.

"מה הקשר בין כל התמונות?" שאל את ספירו אחד המבקרים בגלריה. "העייניים שלך הן הקשר בין היצירות", השיב ספירו. "מומנטום מהווה ניסיון לבניית גשר, לחשוף הקשרים היסטוריים, ולהראות השפעה והתפתחות", כתב בקט"ל לוג הנלווה לתערוכה. "זה טיול לאורך המאה ה-20 ועד היום. טיול לאורך הנהר של ההיסטוריה של האמנות", הוא אומר כשהוא נע בין העבודות - כולן בשחור ולבן. "רצינו להתחיל מאותה נקודה. ניסינו לערבב ולטשטש", הוא מסביר. "מומנטום הוא קפסולת זמן, מסע מרתק בין עבר להווה, מודרני ועכשווי, שחור ללבן", מוסיפה האוצרת מרי שק.

בין זהויות

צילום של אופניים, שתועדו במצלמה של האמן הישראלי תומר אזולאי, הוא דוגמה טובה לחציית הגבולות ולטשטש שם. הצילום, מ-2011, נראה כאילו לקוח מהסגנון ומהתקופה של מאן ריי שמת באמצע שנות ה-70. "אופניים" היא עבודה אחת בסדרה שיצר אזולאי, יליד 1978, המבוססת על דמות "המשוטט" של ולטר בנימין. כמוה, גם אזולאי מנסה ללכוד מראות מתוך המרקם העירוני, ולבודד אותם. בכך, "אופניים" קושרת בין תל

לא נשכח את פאריס

חז'אן-מישל בסקיאט ועד יגאל תומרקין - תערוכה חדשה בגלריה "מינוטאור" בתל אביב מבקשת להעמיד גשר בין עבודות פיגורטיביות לאמנות מופשטת ובין אמנים ידועים לנשכחים, כדי לחשוף הקשרים היסטוריים

שופכים מיליונים כדי לאסוף את התמונות שלו", אומר ספירו. "כן, יש משהו אידיאולוגי לגמרי במה שאנחנו עושים. זה הסיפור שלי ושל כל היהודים, שנמחזקנו ממזרח אירופה ועברנו למערב והתגלגלנו לפה".

משהו אחר

בקטלוג שמלווה את התערוכה בחר ספירו לצטט את הפילוסוף הצרפתי מי של פוקו: "ההיסטוריה מובילה ישירות אל ההווה ומאחר שההווה תמיד מצוי בתהליך השתנות, הרי שעלינו להעריך את העבר מחדש ללא הרף". ירון לביץ, סוחר, אספן ובעל הגלריה התל-אביבית, מסביר את החיבור בין פוקו לתערוכה החדשה. "התערוכה מנסה להביא משהו אחר, חומרים שקצת קשים לעיכול בארץ. פתאום צמח משהו חדש: האמנות הצעירה משליכה על הישנה, הישנה על הצעירה, וקיבלנו קונטציה אחרת - הקשרים היסטוריים שעוזרים לנו להבין את הרצף של האמנות". את החיבור בין התנועות מגרמניה, צרפת ורוסיה לבין האמנות הישראלית החדשה הוא מסביר בכך ש"כולן מדברות באותה שפה בעצם - השפה הבינלאומית". "וזה גם ההפתעה בתערוכה: התגלית, שדווקא רוב האמנים הישראלים מעדיפים לברוח מהמציאות הלוקאלית אל עשייה משוללת זמן ומקום", מסייפה שק.

בקומה השנייה של הגלריה יש עבודה חדשה, קולאז' מ-2013. שמה: "חיבוק ירח" (בקטלוג היא מכונה בטעות "חיבוק בוק מלא"). היה רוקן, האמנית שיצרה אותה, נולדה ב-1984. "למרות זאת היא הכי קרובה לאמנים הוותיקים בז'אנר שבו היא יוצרת", אומרת שק. "היא משלבת מיזם, רישום, קולאז' וצילום כמו האמנים הוותיקים בתערוכה".

בעבודה שלה מציגה רוקין זוג מחובק נטול ראש. במקום ראשים יש ירח גדול שמחבר ביניהם. "יש בזה משהו קיטשי ורומנטי - לאחור אותם על ידי ראש אחר, אבל מצד שני לקחתי זוג מחובק וגזרתי לו את הראש", אמרה רוקין. היא בוגרת בצ"ל לאל ומתגוררת בגבעתיים. הסטודיו שלה נמצא ברחוב רוד המלך בתל אביב. לירח היא הגיעה דרך גוגל. "היתה תחרות בין מדינות על מי יטיס חללית לירח, וביקשנו מאתנו לעשות עבודה שתהיה קשורה. אין לי משהו עסיסי לספר על זה", אמרה. "חוץ מזה שבעוד חודש אני מתחתנת".

תשובות

1. מקצף הגלים.
2. מבצע אמריקאי כושל, ב-1944, לתקיפת גרמניה במטוסי הפצצה כבדים ללא טייס.

ביום ביוזר בעולם, הוא התרחק תחילה מ"יעודו" כציייר. אבל לבסוף, לאחר הצ"ב, הצייר מצא אותו והביא אותו ללונדון, שם הקים משפחה עם אמנית ממוצא סיני. הציירים שלו שונים מאלה של סבו. רובין הנכד מצייר דמויות אנונימיות ולא את קרוביו. הוא מתאר עולמות מצומצמים בניגוד לסב שצייר סצנות ריאליסטיות גדושות צבע. בתערוכה החדשה מוצגות דמות של תינוק - פני תינוק, ליתר דיוק - שצייר בגואש על קרטון. "עולם מלא מצמצום כמעט נזירי", אומרת שק.

גם ספירו נע בין ישראל לאירופה. הוא נולד בפאריס ב-1966 למשפחה יוצאת חבל הארץ בסרביה שבמזרח אירופה. אביו היה בעל גלריה בפאריס בשנות ה-60, "אבל יותר כפטרון", כדבריו. כשהיה בן 12, ב-1978, עלה לישראל. הרומן שלו עם ארץ הקודש לא האריך ימים. "מיד אחרי שהשתחררתי מהצבא, מהבקו"ם חזרתי ישר לפאריס. הבנתי שזה לא בשבילי פה", הוא אומר. אחרי שהות בלונדון ובניו יורק התמקם סופית בפאריס, שם הוא חי ופועל היום. לארץ הוא מקפיד לבוא פעמיים בשנה. לאמנות הגיע בסוף שנות ה-80, כשהיה עוזר של ז'ורז' בודיי, מבקר האמנות של השבועון "לה לטר פרנסו" בעריכת לואי אראגון. "הוא ביקש ממני לסדר לו את הספרייה, ונבלעתי לתוך ההיסטוריה של המאה ה-20", הוא נזכר. ספירו הוא עצמו דוגמה למה שהתעורר

כה החדשה מנסה להיות: חיבור בין זהויות שונות. הוא ספק צרפתי ספק ישראלי, חי בשני צירים - פה ושם. כמוהו כך גם האמנים הישראלים שעבודותיהם מוצגות בתערוכה - מהגרים שנעים בין ישראל ללונדון, ניו יורק, פאריס או ברלין. זה גם סיפור חייה של האוצרת. "הרעיון לנסוע לגלריה 'מינוטאור' בפאריס, לדלות ממנה את מיטב העבודות שנוצרו בין שתי מלכות העולם ולהציג אותן לצד עבודות של אמנות ישראלית עכשווית בגלריה 'מינוטאור' בתל אביב היה טריגר לעשייה מוזיאלית בגלריה מסחרית", אמרה.

ספירו הוא איש חריג בנוף המקומי. גלריסט שמתיימר להיות מנהל מוזיאון או היסטוריון. אדם שמעיד על עצמו כי לא רק הכסף והמכירות נמצאים בראש מעייניו. "בשביל זה יש אלפי גלריות בעולם", הוא אומר. "אותי מעניין לבדוק מי היו האנשים, באיזו תקופה, איפה, מה עשו... הרי על כל אמן יש לך עשרה אמנים שבעקבותיהם הוא יצר ושבר עזרתם הוא בנה את הקריירה שלו. אלא שאותם לא יראו. אותם ישכחו, כי הם לא מסחריים".

אחד מהם הוא קיריל זאנביץ, שעבד דה שלו מוצגת בתערוכה החדשה. "הוא נשכח לגמרי. רק בקרב כמה פרופסורים ברוסיה עוד מדברים עליו. העבודות שלו מפורזות בעולם. אם זה היה פיקאסו, היו

תומר אזולאי, "אופניים", 2011 צילומים: ?

בנואה ספירו (מימין): "היום בשביל להציג דברים היסטוריים וחשובים, צריך להעמיד אותם ליד אמנים עכשוויים. לאנשים

צילום: ולדימיר סיחוב

אותו בגלריה של אמנות שמוכרת יצירות מופת של אמנים מתחילת המאה. היום בשביל להציג דברים היסטוריים וחשובים, צריך להעמיד אותם ליד אמנים עכשוויים. אנשים כבר לא מבינים, אין להם תרבות וידע. הם אבודים לגמרי. הם יכולים לזהות רק את המותגים של האמנות העכשווית. הסדר הנכון התהפך". בתערוכה החדשה ניסתה שק לשלב בין עבודות של אמנים חשובים ומוכרים לאמנים צעירים ופחות ידועים. כך, אלה לצד אלה יש שם עבודות של יגאל תומ"ר קרין או גילי רובין, נכדו של ראובן רובין, לצד אמנים אחרים - כאלה שההיסטוריה שמה בצד, כרברי ספירו. "היום צריך למתג את הדברים, לספר סיפור פשוט, ולמכור כרטיסים כדי שאנשים יבואו למוזיאון. יש מיינסטרים. כל השאר זה רק לסטודנטים באוניברסיטה".

רובין, יליד 1973, חי בלונדון. העבודות שלו נמצאות באוספים בינלאומיים ומקומיים חשובים, הוא מיוצג על ידי ארבע גלריות בעולם, כולל בפאריס, ומציג תערוכות יחידה גם הוא דוגמה טובה למשוטט, שחצה גבולות ובנה גשרים. כנכד לאחד הציירים הישראלים החשובים

המשך מעמ' 1

אביב של המאה ה-21 ובין פאריס, עיר הולדתו של "המשוטט", שבא לאוויר העולם באמצע המאה ה-19, עם הפיכתה מעיר לכרך סואן.

בשנה שעברה, לקראת יום הולדתו ה-120 של בנימין, כתב ההיסטוריון ד"ר בועז נוימן ב"גלריה", כי המשוטט הוא "בראש ובראשונה אנטיזנה לתייר". התייר יעמוד למרגלות מצדה ויצטט לעצמו כמה משפטים שיקרא במדריך הטיוולים. המשוטט, מנגה, יתהלך בלי מדריך, בלי יעד ובלי תכנון. "הוא אינו אמור להספיק, ואינו נמשך לאתרים תיירותיים ידועים ומוכרים. נהפוך הוא: בסופו של דבר ימצא המשוטט את עצמו בפנינות צדדיות, זניחות, שכוחות. בניגוד לתייר המתיר בכל מקום, זירת הקיום של המשוטט היא העיר הגדולה".

מבט נוסף בשתי העבודות - "אופניים" והרישום של בסקיאט - צד את הקשר בין ניהן. בסקיאט עצמו הוא "המשוטט". בסרט תיעודי עליו, שהוקרן בישראל לפני שנתיים וחצי (ז'אן מישל בסקיאט: הילד הזוהר", במאית: טמרה דייבויס), הוצגה ניו יורק כזירת פעילות ל"משוטט". עיר של שפע כלכלי ופשיעה, אך גם מקלט מעורר השראה לאמנים צעירים. בסקיאט נחשף בסרט כאדם צעיר ושובב, שנע ממקום למקום בקצב מסחרר, מלווה במורסיקה מהירה, שמאפיין את סצינת האמנות של ניו יורק בשנות ה-80.

לא רחוק מהאופניים של אזולאי מוצגת גת בוכה, פרי עבודתה של מריאן היימן. היא נולדה בקלן ב-1905, היתה תלמידה